

Vergaderjaar 2016–2017

34 620 XIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2016 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 4

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2016 wijzigingen aan te brengen in:

1. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Economische Zaken;
2. de begrotingsstaat inzake de agentschappen van dit ministerie;
3. de begrotingsstaat inzake het Diergezondheidsfonds.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Economische Zaken,
H.G.J. Kamp

Inhoudsopgave

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOOR- STEL	1
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	2
1.	Leeswijzer	2
2.	Overzicht belangrijkste suppletoire uitgaven- en ontvangstenmutaties	3
	Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2016 (Najaarsnota)	4
	Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2016 (Najaarsnota)	6
3.	De beleidsartikelen	7
	Beleidsartikel 11 Goed functionerende economie en markten	7
	Beleidsartikel 12 Een sterk innovatievermogen	8
	Beleidsartikel 13 Een excellent ondernemingsklimaat	9
	Beleidsartikel 14 Een doelmatige en duurzame energie- voorziening	12
	Beleidsartikel 15 Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen	14
	Beleidsartikel 16 Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens	15
	Beleidsartikel 17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit	19
	Beleidsartikel 18 Natuur en regio	20
	Beleidsartikel 19 Toekomstfonds	22
4.	De niet-beleidsartikelen	23
	Beleidsartikel 40 Apparaat	23
	Beleidsartikel 41 Nominaal en onvoorzien	24
5.	De agentschappen	24
	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)	24
	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl)	27
6.	Het Diergezondheidsfonds (DGF)	29

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. Leeswijzer

Deze tweede suppletoire begroting geeft een geactualiseerd beeld van de begrotingsuitvoering 2016. Onderdeel B, de begrotingstoelichting, is als volgt opgebouwd:

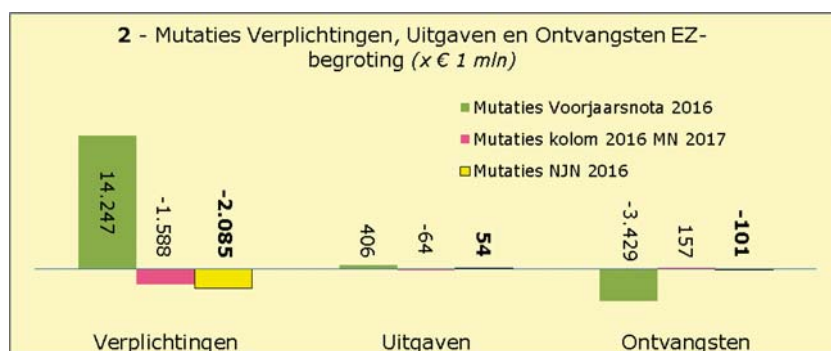
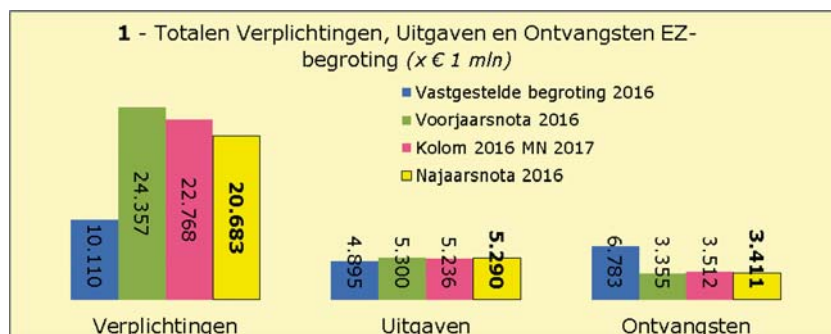
- 1) De leeswijzer.
- 2) Overzicht van de belangrijkste suppletoire uitgaven- en ontvangstenmutaties.
- 3) De beleidsartikelen.
Voor ieder beleidsartikel is de tabel «Budgettaire gevolgen van beleid» opgenomen. Hierin zijn de begrotingsmutaties opgenomen. De begrotingsmutaties zijn gesplitst in een kolom met «mutaties Miljoenennota» en een kolom met «overige mutaties 2^e suppletoire begroting». De mutaties Miljoenennota zijn reeds toegelicht in de verdiepingsbijlage van de EZ-begroting 2017 (TK, 34 550 XIII, nr. 2). De toelichting bij de beleidsartikelen gaat daarom uitsluitend in op de «overige mutaties», zoals die verwerkt zijn in de Najaarsnota.
- 4) De niet-beleidsartikelen.
In de tabel budgettaire gevolgen van beleid zijn de begrotingsmutaties opgenomen. Hiervoor is dezelfde werkwijze van toepassing als bij de beleidsartikelen (twee kolommen).
- 5) De agentschapsparagrafen.
In deze tweede suppletoire begroting zijn toelichtingen opgenomen bij de aanpassingen in de agentschapsparagrafen van de NVWA en RVO.

Voor het toelichten van de begrotingsmutaties zijn in deze tweede suppletoire begroting de ondergrenzen gehanteerd zoals opgenomen in de onderstaande tabel.

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € mln	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € mln)	Technische mutaties (ondergrens in € mln)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 en < 1.000	5	10
=> 1.000	10	20

2. Overzicht belangrijkste suppletoire uitgaven- en ontvangstenmutaties

- Het onderstaande overzicht 1 geeft op hoofdlijn de standen weer van de begrotingsramingen 2016 van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten vanaf de vastgestelde begroting 2016 tot en met de Najaarsnota 2016.
- Overzicht 2 geeft de mutaties voor de begroting 2016 weer die op totaalniveau verwerkt zijn bij Voorjaarsnota 2016, Miljoenennota 2017 en Najaarsnota 2016.
- In overzicht 3 zijn de nieuwe mutaties, zoals verwerkt in de Najaarsnota 2016, weergegeven per begrotingsartikel.
- Aansluitend zijn de belangrijkste nieuwe mutaties toegelicht. De artikelsgewijze toelichting treft u aan in de hoofdstukken 3 en 4.

3 - Mutaties in Najaarsnota 2016

Mutaties begrotingsartikelen EZ Najaarsnota 2016 (x € 1 mln)

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	40	41	Totaal
Verplichtingenmutaties	-1	16	5	-2.165	-36	91	-10	6	0	9		-2.085
Uitgavenmutaties	0	0	-1	-1	-36	86	-10	6	0	9		54
Ontvangstenmutaties	-9	-2	2	-164		76		10	-10	-5		-101

Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2016 (Najaarsnota)

Bedragen x € 1.000

	Art. nr.	Uitgaven 2016
Stand oorspronkelijk vastgestelde begroting 2016		4.894.512
Stand na 1^e suppletoire begroting 2016		5.300.216
Stand na Miljoenennota 2017		5.236.389
<i>Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties (Najaarsnota):</i>		
Decentralisatie-uitkering MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)	12	- 15.000
Ruimtevaart (ESA)	12	13.400
BMKB	13	- 5.594
Green Deals	14	- 9.981
Overige subsidies artikel 14	14	- 14.790
Bijdrage ECN	14	40.000
Pallas	14	- 12.034
Rijksbijdrage scholenprogramma Groningen	15	- 17.625
Verduurzaming Meerjarenprogramma NCG	15	- 18.500
Begrotingsreserve apurement	16	73.329
Bijdrage VWS voor NVWA	16	5.300
Bekostiging VMBO-groen	17	- 6.000
Schikking Recreatieschap Midden Delfland	18	6.000
Bijdrage DICTU	40	16.094
Overige mutaties	div.	- 631
Stand na 2^e suppletoire begroting 2016		5.290.357

Decentralisatie-uitkering MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)

Voor de openstelling in 2016 van de MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) is voor de decentrale uitvoering € 20 mln beschikbaar. Hiervan wordt € 15 mln via een decentralisatie uitkering overgeboekt naar het Provinciefonds. Het resterende deel wordt in de eerste suppletoire begroting van 2017 overgeboekt naar het Provinciefonds.

Ruimtevaart (ESA)

Dit betreft de verplichte ESA-bijdrage in het kader van General Budget en Kourou voor 2017.

BMKB

Voor de BMKB-regeling zullen de schadebetalingen naar verwachting € 5,6 mln lager uitvallen dan geraamd. De actuele verwachting is dat er ten laste van de EZ-begroting € 37 mln uitgekeerd moet worden voor schades op afgegeven borgstellingen.

Green Deals

Voor diverse green deal-projecten en de regeling laadinfrastructuur wordt de EZ-bijdrage in het Provinciefonds en het Gemeentefonds gestort.

Overige subsidies artikel 14

De 1-op-1 afspraken met bedrijven over energiebesparing hebben vertraging ondervonden doordat bedrijven laat projecten hebben ingediend om een 1-op-1 afspraak over te sluiten. Uiteindelijk zijn weliswaar projecten ingediend maar hier waren geen projecten bij waarbij voor 2016 subsidie nodig of vanuit beleidsmatig oogpunt wenselijk was.

Er is dit jaar wel vanuit de Green Deal subsidie toegekend aan een drietal projecten op het gebied van energiebesparing die meetellen voor de 1-op-1 afspraken.

Bijdrage ECN

Als onderdeel van het financieel arrangement dat getroffen is met Stichting ECN (TK, 30 196, nr. 476) vindt in 2016 een kapitaalinjectie plaats van € 40 mln aan ECN/NRG. Deze kapitaalinjectie wordt gedekt uit de begrotingen van EZ en VWS en is geoormerkt voor het verwerken en afvoeren van het (historisch) radioactief afval.

Pallas

De voor 2016 voorziene uitkering op de subsidie voor de voorbereiding van de Pallas-reactor vindt niet plaats, omdat het in 2014 door EZ verstrekte voorschot voldoende blijkt te zijn om de tot en met 2016 gedane en verwachte uitgaven ten behoeve van het Pallas-project te dekken.

Rijksbijdrage scholenprogramma Groningen

De eerste tranche van de rijksbijdrage aan het scholenprogramma in Groningen is als decentralisatie-uitkering in het Gemeentefonds beschikbaar gesteld aan de deelnemende gemeenten.

Verduurzaming Meerjarenprogramma NCG

Op het onderdeel Verduurzaming van het Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen (NCG) is dit voorjaar binnen de EZ-begroting in totaal € 40 mln beschikbaar gemaakt, waarvan € 18,5 mln in 2016. Deze € 18,5 mln wordt dit jaar niet benut.

Begrotingsreserve apurement

Als gevolg van opgelegde correcties voor niet EU-conforme uitvoering van voornamelijk de regeling Groenten en fruit heeft een onttrekking van € 65,3 mln plaatsgevonden uit de begrotingsreserve apurement. Deze € 65,3 mln is naar aanleiding van de opgelegde correctie door EZ uitbetaald aan de Europese Commissie. Daarnaast heeft een storting in de begrotingsreserve plaatsgevonden van € 8 mln voor onder andere een terugontvangen bedrag van de Europese Commissie.

Bijdrage VWS voor NVWA

Dit betreft een bijdrage van VWS voor de NVWA als onderdeel van de financiële dekking, zoals aangekondigd in de Kamerbrief van 27 mei 2016 (TK, 33 835, nr. 33).

Bekostiging VMBO-groen

De verlaging houdt verband met lagere leerlingenaantallen bij het groen onderwijs VMBO (€ 1,5 mln) en met het hanteren van lagere prijzen per leerling conform de OCW systematiek (€ 4,5 mln).

Schikking Recreatieschap Midden Delfland

Betreft hogere uitgaven van € 6 mln in verband met de afwikkeling van een schadeclaim van het Recreatieschap Midden Delfland.

Bijdrage DICTU

De hogere bijdrage aan DICTU wordt veroorzaakt door een vertraging van het in productie nemen van de Cloud Infrastructuur, licenties voor Microsoft Office en Oracle, hogere ICT-uitgaven in verband met verlenging van werkplekcontracten met Capgemini en extra uitgaven aan hard en -software. De uitgaven voor de licentie voor Oracle en het langer in beheer houden van werkplekken komen mede voort uit het langer dan voorzien in beheer moeten houden van de traditionele infrastructuur.

Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2016 (Najaarsnota)

Bedragen x € 1.000

	Art. nr.	Ontvangsten 2016
Stand oorspronkelijk vastgestelde begroting 2016		6.783.470
Stand na 1° suppletoire begroting 2016		3.354.929
Stand na Miljoenennota 2017		3.512.357
<i>Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties (Najaarsnota):</i>		
Diverse ontvangsten artikel 11	11	- 6.364
Bijstelling raming aardgasbaten	14	- 100.000
Vertraging ontvangsten SDE+	14	- 64.000
Begrotingsreserve apurement	16	65.326
Diverse ontvangsten artikel 18	18	10.263
Temporisatie dividendontvangst	19	- 10.000
Overige mutaties	div.	3.528
Stand na 2° suppletoire begroting 2016		3.411.110

Diverse ontvangsten artikel 11

De verlaging van de raming diverse ontvangsten wordt voornamelijk veroorzaakt door de aanpassing van de prijs van de verlenging van de FM vergunning van Radio Veronica. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) heeft bepaald dat de prijs die Radio Veronica heeft moeten betalen voor de verlenging van haar FM-vergunning voor de periode 2011 tot 2017, onjuist was berekend. Deze correctie wordt verrekend met Radio Veronica en leidt dus tot lagere ontvangsten.

Bijstelling raming aardgasbaten

De meest recente raming bij Najaarsnota 2016 laat zien dat een neerwaartse bijstelling van de ontvangsten noodzakelijk is als gevolg van een lagere gasprijs. Bij Miljoenennota 2017 werd rekening gehouden met circa € 14 ct/m³. Deze prijs is nu circa € 13 ct/m³.

Vertraging ontvangsten SDE+

De prognose van de ontvangsten uit hoofde van de opslag duurzame energie (ODE) is met € 64 mln naar beneden bijgesteld, omdat het energieverbruik (de grondslag voor de heffing) lager uitvalt dan eerder verwacht.

Begrotingsreserve apurement

Als gevolg van opgelegde correcties voor niet EU-conforme uitvoering van voornamelijk de regeling Groenten en fruit heeft een onttrekking van € 65,3 mln plaatsgevonden uit de begrotingsreserve apurement.

Diverse ontvangsten artikel 18

Er wordt € 7,7 mln ontvangen uit de afrekening van het RVO-opdrachtenpakket 2015 in verband met niet bestede middelen in 2015 voor de subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Deze middelen komen nu in 2016 tot uitbetaling. Daarnaast zijn er ontvangsten van derden voor het project Vierkant voor Werk (provincie Drenthe), het programma Rijke Waddenzee (Groningen en Rijkswaterstaat) en de evaluatie van het Natuurpact (provincies).

Temporisatie dividendontvangst

In tegenstelling tot de eerdere verwachting wordt € 10 mln dividend van de NOM niet in 2016, maar in 2017 ontvangen.

3. De beleidsartikelen

Budgettaire gevolgen van beleid,

Beleidsartikel 11 Goed functionerende economie en markten (Tweede supplettoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e supplettoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	Stand 2 ^e supplettoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	183.401	184.755	8.103	- 597	192.261
UITGAVEN	184.622	185.976	8.103	- 202	193.877
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	96%	96%			99%
Subsidies	100	100		500	600
Digitalisering regionale radio	100	100		500	600
Opdrachten	8.394	9.333	- 1.136	- 1.543	6.654
Onderzoek en Opdrachten	1.458	1.677	15	112	1.804
PIANOo/TenderNed		1.405	- 582	- 128	695
Beleidsvoorbereiding en evaluaties Frequenties en Veiligheid	6.936	6.251	- 569	- 1.527	4.155
Bijdragen aan agentschappen	15.524	19.735	3.050	693	23.478
Agentschap Telecom	9.539	13.633	513	525	14.671
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland		629	50	408	1.087
DICTU	5.985	5.473	2.487	- 240	7.720
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	156.690	152.828	6.402	224	159.454
Metrologie	13.573	9.711	178		9.889
Raad voor Accreditatie	142	142	3	73	218
ACM	375	375	75	227	677
CBS	142.600	142.600	6.146	- 76	148.670
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	3.914	3.980	- 213	- 76	3.691
Nederlands Normalisatie Instituut (NEN)	1.206	1.220	14		1.234
Internationale organisaties	2.637	2.689	- 229	- 3	2.457
Raad van deskundigen voor de nationale meetstandaarden	71	71	2	- 73	0
ONTVANGSTEN	59.934	115.034	308	- 9.264	106.078
High Trust	31.300	31.300		- 2.900	28.400
Diverse ontvangsten	28.634	83.734	308	- 6.364	77.678

Toelichting op de ontvangsten

High Trust

Omdat de inning van boetes door de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en het Agentschap Telecom (AT) dit jaar naar verwachting lager uitvalt dan geraamd wordt deze raming neerwaarts bijgesteld tot € 28,4 mln.

Diverse ontvangsten

De verlaging van de raming diverse ontvangsten wordt voornamelijk veroorzaakt door de aanpassing van de prijs van de verlenging van de FM vergunning van Radio Veronica. Op 8 januari 2015 heeft het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) bepaald dat de prijs die Radio Veronica (onderdeel van de Telegraaf Media Groep (TMG)) heeft moeten betalen voor de verlenging van haar FM-vergunning voor de periode van 2011 tot 2017, onjuist was berekend. Nadat het CBb op 8 oktober 2015 heeft geoordeeld dat alle overige verlengingsprijzen wél correct waren berekend, is aan het bureau SEO Economisch Onderzoek opdracht verleend om de prijs voor Radio Veronica opnieuw te berekenen, daarbij rekening houdend met de uitspraak van het CBb. Het onderzoek van SEO is inmiddels afgerond. De oorspronkelijke prijs voor de hele periode was € 20,4 mln. De nieuwe prijs die betaald moet worden, bedraagt € 12,7 mln. Dit verschil zal in 2016 met Radio Veronica worden verrekend en leidt dus tot lagere ontvangsten.

Budgettaire gevolgen van beleid,

Beleidsartikel 12 Een sterk innovatievermogen (Tweede suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2016 (3)		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	
VERPLICHTINGEN	488.218	491.550	8.529	15.545	515.624
UITGAVEN	528.564	531.143	758	- 55	531.846
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	88%	92%			97%
Subsidies	57.645	57.624	253	- 14.335	43.542
MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)	34.022	34.022	177	- 14.249	19.950
Eurostars	13.098	13.098	0	- 2.345	10.753
Lucht- en Ruimtevaart	4.874	4.874	26	- 924	3.976
Overig	5.651	5.630	50	3.183	8.863
Opdrachten	1.493	2.501	1.150	- 80	3.571
Onderzoek en opdrachten	1.493	2.501	1.150	- 80	3.571
Bijdragen aan agentschappen	56.727	57.487	1.142	- 3.575	55.054
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	56.444	57.204	1.140	- 3.575	54.769
Agentschap Telecom	283	283	2	0	285
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	134.750	135.985	1.969	2.007	139.961
TNO	134.750	135.985	1.969	2.007	139.961
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	277.949	277.546	- 3.756	15.928	289.718
Toeslag Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI-toeslag)	75.364	80.514	- 4.676	0	75.838
Internationaal Innoveren	23.679	23.679	45	4.783	28.507
Topsectoren overig	68.613	62.515	- 814	- 2.941	58.760
Marin, Deltares, NLR	32.344	33.149	477	965	34.591

	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2016 (3)				
	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Ruimtevaart (ESA)	76.776	76.776	1.186	13.150	91.112
Overig	1.173	913	26	- 29	910
ONTVANGSTEN	45.449	49.624	1.150	- 1.574	49.200
Luchtvaartkredietregeling	5.777	5.777	0	1.371	7.148
Technische Ontwikkelingsprojecten (TOP)	2.000	2.000	0	- 1.532	468
Rijksoctrooiwet	32.512	36.512	1.000	0	37.512
Eurostars	3.572	3.572	0	- 1.571	2.001
Diverse ontvangsten	1.588	1.763	150	158	2.071

Toelichting op de verplichtingen

De verhoging van het verplichtingbudget met € 15,5 mln wordt met name veroorzaakt door:

- MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT, – € 15,0 mln), voor de openstelling in 2016 van de MIT is voor de decentrale uitvoering € 20 mln beschikbaar. Hiervan wordt € 15,0 mln via een decentralisatie uitkering overgeboekt naar het Provinciefonds. Het resterende deel wordt in de eerste suppletoire begroting van 2017 overgeboekt naar het Provinciefonds.
- Toeslag Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI, € 16,0 mln), op basis van ingediende aanvragen wordt een benutting van € 130 mln verwacht. Voor de TKI-toeslag regeling was € 114 mln verplichtingbudget beschikbaar. Daarom wordt het verplichtingbudget met € 16 mln verhoogd.
- Ruimtevaart (ESA, € 13,4 mln), deze mutatie betreft de verplichte ESA bijdragen in het kader van General Budget en Kourou voor 2017.

Toelichting op de uitgaven

Per saldo is er bijna geen mutatie op het kasbudget. Zie toelichting op de verplichtingen van MIT (– € 15 mln) en ESA (€ 13,4 mln). Voor deze verplichtingmutaties is een even grote kasmutatie geboekt.

Budgettaire gevolgen van beleid,

Beleidsartikel 13 Een excellent ondernemingsklimaat (Tweede suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2016 (3)				
	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	1.836.110	2.601.713	11.183	4.803	2.617.699
Waarvan garantieverplichtingen	1.650.000	2.419.350	97	0	2.419.447
UITGAVEN	265.166	264.069	22.629	- 587	286.111
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	90%	98%			98%
Garanties	67.480	66.780	0	- 5.594	61.186
BMKB	42.594	42.594	0	- 5.594	37.000

Mutaties 2^e suppletoire
begroting 2016 (3)

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Groefaciliteit	9.365	8.850	0	0	8.850
Garantie Ondernemings-financiering (GO)	11.842	11.745	0	0	11.745
Garantieregeling scheepsnieuwbouwfinanciering	3.679	3.591	0	0	3.591
Subsidies	21.486	18.540	- 269	- 1.454	16.817
Bevorderen ondernemerschap	10.709	9.033	- 309	1.300	10.024
Interdepartementaal Programma Biobased Economy	2.884	1.614	0	0	1.614
Uitfinanciering subsidies	7.893	7.893	40	- 2.754	5.179
Opdrachten	21.956	13.695	3.868	3.847	21.410
Onderzoek & ontwikkeling	1.019	1.019	- 135	574	1.458
ICT-beleid	17.611	10.470	4.078	3.993	18.541
Beleidsvoorbereiding en evaluaties	120		0	0	0
Regiegroep Regeldruk / ACTAL	2.206	2.206	- 75	- 720	1.411
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	12.319	13.070	466	0	13.536
NBTC	8.469	8.469	85	0	8.554
UNWTO	240	321	0	0	321
Bijdragen aan instituten	3.610	4.280	381	0	4.661
Bijdrage aan ZBO's/RWT's	117.606	118.226	16.230	648	135.104
Kamer van Koophandel / Ondernemerspleinen	117.606	118.226	16.230	648	135.104
Bijdragen aan agentschappen	25.319	33.758	2.334	1.966	38.058
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	23.109	29.785	1.347	2.219	33.351
Agentschap Telecom		1.763	960	- 3	2.720
Logius	2.210	2.210	27	- 250	1.987
ONTVANGSTEN	61.952	61.609	269	1.724	63.602
BMKB	29.000	29.000	0	4.000	33.000
Begrotingsreserve BMKB	5.000	5.000	0	- 5.000	0
Groefaciliteit	8.000	8.000	0	0	8.000
Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)	13.000	13.000	0	0	13.000
Borgstelling Scheepsnieuwbouw	4.000	4.000	0	0	4.000
F-35	1.843	1.500	0	0	1.500
Diverse ontvangsten	1.109	1.109	269	2.724	4.102

Toelichting op de uitgaven

Voor de BMKB-regeling zullen de schadebetalingen naar verwachting € 5,6 mln lager uitvallen dan geraamd, hierdoor zal er in 2016 ook geen onttrekking op de begrotingsreserve plaatsvinden van € 5 mln, zoals aanvankelijk geraamd was. De premie-ontvangsten zijn naar verwachting € 4 mln hoger dan de raming. Uitgaande van de huidige raming zal er als saldo van de geraamde uitgaven van € 37 mln en de geraamde ontvangsten van € 33 mln nog € 4 mln uit de EZ-begroting gefinancierd worden.

Toelichting op de ontvangsten

Zie toelichting op de uitgaven wat betreft de mutatie op BMKB en begrotingsreserve BMKB.

Toelichting op de begrotingsreserves

Begrotingsreserve BMKB

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	54.168
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	54.168

De eerder geraamde onttrekking uit de begrotingsreserve van € 5 mln kan vanwege de lagere schadebetalingen en hogere premie ontvangsten komen te vervallen.

Begrotingsreserve Groeifaciliteit

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	17.000
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	17.000

Begrotingsreserve Garantie Ondernemersfinanciering

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	53.111
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	53.111

Begrotingsreserve Garantiefaciliteit Scheepsnieuwbouwfinanciering

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	10.044
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	10.044

Begrotingsreserve Garantie MKB-financiering

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	9.000
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	9.000

Budgettaire gevolgen van beleid,

Beleidsartikel 14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening (Tweede supplettoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^o supplettoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoen- nnota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	Mutaties 2 ^o supplettoire begroting 2016 (3)	Stand 2 ^o supplettoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	5.432.919	18.573.859	- 1.619.969	- 2.165.351		14.788.539
Waarvan garantieverplichtingen	93.050	159.650	- 48.000	- 82.750		28.900
UITGAVEN	1.820.326	1.885.866	- 11.556	- 984		1.873.326
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	97%	96%				99%
Subsidies	1.594.948	1.603.753	15.811	12.633		1.632.197
Topsectoren Energie	55.840	84.480		1.397		85.877
Energie-innovatie (Innovatie Agenda Energie)	2.377	19.698	- 1.700	- 423		17.575
Green Deal	16.354	16.479	- 5.000	- 9.180		2.299
Energieakkoord	48.089	20.979	- 126	- 1.653		19.200
MEP	278.022	278.022		10.840		288.862
SDE/SDE +	1.119.215	1.061.991	- 4.563	- 12.987		1.044.441
ISDE-regeling		60.000				60.000
Compensatie Energie-intensieve bedrijven (ETS)	51.000	51.235				51.235
CCS	8.040	240		- 34		206
Hoge Flux Reactor	8.111	7.251		- 1		7.250
Verduurzamingsopgave Groningen		- 11.500	11.500			0
Caribisch Nederland	7.900	7.900		- 536		7.364
Regeling Sportaccommodaties		6.000				6.000
Elektrisch rijden			700			700
Overige subsidies		978	15.000	- 14.790		1.188
Bijdrage ECN				40.000		40.000
Garanties		1.000	800	788		2.588
Geothermie		1.000	800	788		2.588
Opdrachten	25.686	54.558	- 30.269	- 11.534		12.755
Verduurzamingsopgave Groningen		30.000	- 30.000			0
O&O bodembeheer	10.768	7.917	- 1.034	- 3.683		3.200
Joint implementation	314	816	- 300	- 193		323
Straling	20	20		- 20		0
Pallas	12.034	12.034		- 12.034		0
Onderzoek en opdrachten	2.550	3.771	1.065	4.396		9.232
Bijdragen aan agentschappen	41.106	44.226	1.467	73		45.766
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	39.424	42.544	1.417	95		44.056
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	678	678	20	- 22		676
KNMI	1.004	1.004	30			1.034
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	113.116	115.416	30	- 3.117		112.329
Doorsluis COVA heffing	111.000	111.000		- 3.000		108.000
TNO Bodembeheer	2.116	4.416	30	- 117		4.329
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	45.470	66.913	605	173		67.691
ECN/NRG	44.487	66.087	305	430		66.822
Diverse instituten	983	826	300	- 257		869
ONTVANGSTEN	6.386.411	2.789.411	153.150	- 163.533		2.779.028
COVA	111.000	111.000		- 3.000		108.000
SDE+	494.000	494.000		- 64.000		430.000
Begrotingsreserve duurzame energie	77.000	77.000				77.000
Aardgasbaten	5.700.000	2.100.000	150.000	- 100.000		2.150.000
Ontvangsten zoutwinning	1.761	1.761	750	- 1		2.510
Diverse ontvangsten	2.650	5.650	2.400	3.468		11.518

Toelichting op de verplichtingen

- Omdat voor de tenderprocedure van de windmolenparken Borssele I en II minder verplichtingruimte benodigd is, wordt het verplichtingenbudget neerwaarts bijgesteld.
- De lagere garantieverplichtingen zijn het gevolg van een lagere dan verwachte afgifte van garanties voor de garantieregeling Geothermie.

Toelichting op de uitgaven

Subsidies

Overige subsidies

De 1-op-1 afspraken met bedrijven over energiebesparing hebben vertraging ondervonden doordat bedrijven laat projecten hebben ingediend om een 1-op-1 afspraak over te sluiten. Uiteindelijk zijn weliswaar projecten ingediend maar hier waren geen projecten bij waarbij subsidie nodig of vanuit beleidsmatig oogpunt wenselijk was. Er is dit jaar wel vanuit de Green Deal subsidie toegekend aan een drietal projecten op het gebied van energiebesparing die meetellen voor de 1-op-1 afspraken, namelijk Het Groene Net (warmtenet), AKZONobel (restwarmte) en Dow Benelux BV (waterstofsymbiose).

Bijdrage ECN

Als onderdeel van het financieel arrangement dat getroffen is met Stichting ECN (TK, 30 196, nr. 476) vindt in 2016 een kapitaalinjectie plaats van € 40 mln aan ECN/NRG. Deze kapitaalinjectie wordt gedekt uit de begrotingen van EZ en VWS en is geoormerkt voor het verwerken en afvoeren van het (historisch) radioactief afval.

Opdrachten

Pallas

De voor 2016 voorziene uitkering op de subsidie voor de voorbereiding van de Pallas-reactor vindt niet plaats, omdat het in 2014 door EZ verstrekte voorschot voldoende blijkt te zijn om de tot en met 2016 gedane en verwachte uitgaven ten behoeve van het Pallas-project te dekken.

Toelichting op de ontvangsten

SDE+

De prognose van de ontvangsten uit hoofde van de Opslag Duurzame Energie (ODE) is met € 64 mln naar beneden bijgesteld, omdat het energieverbruik (de grondslag voor de heffing) lager uitvalt dan eerder verwacht.

Aardgasbaten

De meest recente raming bij Najaarsnota 2016 laat zien dat een neerwaartse bijstelling van de ontvangsten noodzakelijk is als gevolg van een lagere gasprijs. Bij Miljoenennota 2017 werd rekening gehouden met circa € 14 ct/m³. Deze prijs is nu circa € 13 ct/m³.

Toelichting op de begrotingsreserves

Begrotingsreserve Geothermie

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	21.959
+ Geraamde storting	1.338
- Geraamde onttrekking	- 1.250
Stand (raming) per 31/12/2016	22.047

Begrotingsreserve Duurzame energie

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	1.077.786
+ Geraamde storting	428.262
- Geraamde onttrekking	- 77.000
Stand (raming) per 31/12/2016	1.429.048

Begrotingsreserve risicopremie lening ECN/NRG

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	6.600
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	6.600

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 15 Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen (Tweede suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2016 (3)		Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
			Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	
VERPLICHTINGEN		98.900	17.666	- 36.125	80.441
Waarvan garantieverplichtingen					
UITGAVEN		98.900	17.666	- 36.125	80.441
Waarvan juridisch verplicht (percentage)		0%			100%
Subsidies		84.000	18.500	- 36.125	66.375
Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen		84.000	- 84.000		
Verduurzamingsopgave uit aardgasbaten			75.000	- 17.625	57.375
Verduurzamingsopgave overig (<i>kader relevante uitgaven</i>)			18.500	- 18.500	
Instrumentarium woningmarkt			9.000		9.000
Scholenprogramma (<i>kader relevante uitgaven</i>)					
Opdrachten		14.900	- 904		13.996
Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen		14.900	- 14.900		
Onderzoek en compensatie gemeenten en provincie			6.096		6.096
Werkbudget			7.900		7.900
Bijdragen aan agentschappen			70		70
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland			70		70

Toelichting op de verplichtingen en de uitgaven

De verlaging van het verplichtingen- en uitgavenbudget is als volgt te verklaren:

- De eerste tranche van de rijksbijdrage aan het scholenprogramma in Groningen (€ 17,6 mln) is als decentralisatie-uitkering in het Gemeentefonds beschikbaar gesteld aan de deelnemende gemeenten.
- Op het onderdeel Verduurzaming van het Meerjarenprogramma NCG is dit voorjaar binnen de EZ-begroting in totaal € 40 mln beschikbaar gemaakt, waarvan € 18,5 mln in 2016. Voor het budget wat meerjarig beschikbaar is voor verduurzaming in combinatie met versterking worden op dit moment inspecties uitgevoerd die uiteindelijk moeten leiden tot concrete plannen voor de versterkingsopgave. De voor het jaar 2016 geraamde € 18,5 mln wordt dit jaar niet benut. Omdat de totale € 40 mln beschikbaar moet blijven voor Verduurzaming zal de € 18,5 mln die in 2016 onbenut is gebleven beschikbaar gemaakt worden binnen de EZ-begroting in de jaren waarin deze middelen benodigd zijn.

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 16 Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens (Tweede supplettoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1° supplettoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	Stand 2° supplettoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	636.548	649.747	16.495	91.205	757.447
Waarvan garantieverplichtingen	131.610	128.086	- 2.571	- 2.507	123.008
UITGAVEN	544.121	549.232	20.632	85.972	655.836
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	88%	88%			88%
Subsidies	40.817	38.509	- 649	71.944	109.804
Duurzame veehouderij	10.320	10.320	1.827	1.827	12.147
Investeringsregeling duurzame stallen	4.458	4.458		2.507	6.965
Regeling fijnstofmaatregelen	4.720	4.720		- 1.000	3.720
Overig	1.142	1.142		320	1.462
Plantaardige productie	9.063	16.069	- 700	- 530	14.839
Investeringsregeling Milieuvriendelijke Maatregelen (IMM)	5.100	12.100			12.100
Marktintroductie energie innovaties (MEI)	3.689	3.689	- 700	- 530	2.459
Overig	274	280			280
Visserij	6.518	6.518	40	- 2.796	3.762
Regelingen onder het nieuwe EFMZV	5.779	5.779	40	- 4.117	1.702
Overige (uitfinanciering regelingen onder EVF)	739	739		1.321	2.060
Agrarisch ondernemerschap	6.535	4.521	- 1.000	- 1.000	3.521
Brede weersverzekering	6.518	6.518		- 1.000	5.518
Investeringsregeling Jonge Agrariërs	17	17			17
Overig		- 2.014			- 2.014
Kennisontwikkeling en (agrarische) innovatie	1.092	1.092		1.114	2.206
Overig	1.092	1.092		1.114	2.206
Apurement	7.289	- 11	11	65.326	65.326
Regeling apurement	7.289	- 11	11	65.326	65.326
Begrotingsreserves				8.003	8.003
Begrotingsreserve landbouw					0
Begrotingsreserve apurement				8.003	8.003
Garanties	21.560	10.515	0	- 2.507	8.008
Bijdrage begrotingsreserve Borgstellingsfaciliteit	5.014	3.008			3.008
Verliesdeclaraties Borgstellingsfaciliteit	14.039	5.000			5.000
Garantstelling Marktintroductie Innovaties (GMI)	2.507	2.507		- 2.507	0

Mutaties 2^e suppletoire
begroting 2016 (3)

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
Opdrachten	121.899	112.053	4.673	6.517	123.243
Duurzame veehouderij	4.139	4.437	34	748	5.219
Mestbeleid	9.318	1.498	- 15	1.273	2.756
Plantaardige productie	1.877	690	177	260	1.127
Plantgezondheid	2.023	2.023		315	2.338
Diergezondheid en dierenwelzijn	11.967	8.513	90	3.204	11.807
Voedselveiligheid- en kwaliteit	4.572	4.663	- 65	920	5.518
Voedselzekerheid en internationaal en Europees landbouw- beleid	3.587	3.587	- 141	- 1.418	2.028
Visserij	1.202	1.082	- 164	619	1.537
Agrarisch ondernemerschap	2.409	2.409		- 203	2.206
Kennisontwikkeling en (agrarische) innovatie	80.805	83.151	4.757	799	88.707
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	83.206	82.011	1.609	- 1.483	82.137
Medebewind en overige voormalige publieke PBO-taken	5.631	5.487	242	- 2.458	3.271
Dienst Landbouwkundig Onderzoek	75.646	75.695	1.083	92	76.870
Zon-MW (dierproeven)	0			4	4
College Toelating Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden	1.007	1.107	6	879	1.992
Centrale Commissie Dierproeven	922	- 278	278		0
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	4.040	7.753	0	4.500	12.253
Diergezondheidsfonds	4.040	7.753		4.500	12.253
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	8.861	9.835		- 60	9.775
FAO en overige contributies	8.861	9.835		- 60	9.775
Bijdragen aan agentschappen	263.738	288.556	14.999	7.061	310.616
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	124.786	138.011	10.280	4.986	153.277
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	131.887	133.441	8.424	7.082	148.947
Rijksdienst voor Volksgezondheid en Milieu		9.876	- 3.973	- 5.007	896
Rijksrederij	7.065	7.228	268		7.496
ONTVANGSTEN	64.078	55.055	2.585	75.882	133.522
Mestbeleid	7.209	7.209			7.209
Diergezondheid en dierenwelzijn	500	500		650	1.150
Voedselzekerheid en internationaal en Europees landbouw- beleid	15.926	15.926		8.003	23.929
Visserij	4.993	5.156	2.000		7.156
Agrarisch ondernemerschap	245	245		991	1.236
Kennisontwikkeling en (agrarische) innovatie	12.380	12.233	585		12.818
Garanties (provisies)	1.800	1.800			1.800
Agentschappen				3.089	3.089
Begrotingsreserves	21.025	11.986		63.149	75.135

Toelichting op de verplichtingen

De verhoging van de verplichtingen hangt grotendeels samen met de uitgavenmutaties.

Toelichting op de uitgaven

Subsidies

Bij de Investeringsregeling duurzame stallen is voor in het verleden aangegane verplichtingen meer geld nodig in 2016. Dit wordt veroorzaakt door een ander uitfinancieringsritme dan oorspronkelijk geraamd bij de openstelling van de regeling in 2013 en 2014.

Er vinden per saldo € 2,8 mln minder uitgaven plaats in het kader van het Europees Visserijfonds (EVF) en het Europees Fonds voor Maritieme

Zaken en Visserij (EFMZV). Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt door latere openstelling van de regelingen van het EFMZV in de eerste jaren van de programmaperiode 2014–2019. De nationale cofinancieringsmiddelen worden in de begrotingsreserve Visserij gestort, zodat ze beschikbaar blijven voor latere jaren.

De uitgaven ten laste van apurement voor het bedrag van € 65,3 mln betreft voornamelijk de volgende correcties:

- Operationele Programma's Groenten en fruit, controle op de erkenning van producentenorganisaties 2008–2011 (zie TK, 21 501-32, nr. 884) en 2009–2011.
- Schoolfruit, een in 2015 ontvangen correctiebesluit in verband met het aanvragen van de subsidie, voordat de te vergoeden kosten door de leveranciers van schoolfruit waren gemaakt en betaald.
- Betaaltermijnoverschrijding 2015, overschrijding van de voorgeschreven betaaltermijn voor de GMO-regeling Groenten en Fruit als gevolg van een rechterlijke uitspraak.

De uitgaven voor de begrotingsreserve apurement van € 8 mln komen voort uit ontvangsten die in de begrotingsreserve apurement worden gestort. De storting in de begrotingsreserve wordt als uitgaven verantwoord. Het betreft de volgende posten:

- Als gevolg van het nietig verklaren van een deel van een eerder opgelegde correctie van de Europese Commissie heeft Nederland een bedrag van € 4,7 mln terugontvangen.
- Betaaltermijnoverschrijding 2015, overschrijding van de voorgeschreven betaaltermijn voor de GMO-regeling Groenten en Fruit als gevolg van een rechterlijke uitspraak. De oorspronkelijke correctie ad € 1,3 mln is in 2016 teruggedraaid en teruggestort en vervangen door een nieuwe correctie.
- Bijdrage van de provincies in het kader van de uitvoering van het Plattelandsontwikkelingsprogramma van € 2 mln voor een risicofonds waaruit door de Europese Commissie opgelegde correcties worden betaald.

Garanties

Het geraamde bedrag voor verliesdeclaraties in het kader van de Garantstelling Marktintroductie Innovaties (GMI) wordt verlaagd met € 2,5 mln, omdat de GMI in 2016 nog niet is opengesteld.

Opdrachten

Bij het onderdeel opdrachten wordt € 6,5 mln meer uitgegeven. De belangrijkste extra uitgaven worden gedaan voor:

- Projecten en monitoring op het gebied van mestbeleid (landelijk meetnet).
- Diergezondheid en dierenwelzijn aan onder meer uitgaven voor in beslag genomen dieren en het programma antibiotica.
- Kosten op het terrein van het Europees landbouwbeleid die niet declarabel blijken te zijn, maar die niet op de bijdrage aan de begunstigen kunnen worden verhaald.

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken

De bijdrage aan het Diergezondheidsfonds (DGF) wordt met € 4,5 mln verhoogd. De belangrijkste reden is dat totdat de wijziging van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren van kracht is, nog niet alle kosten in rekening gebracht kunnen worden die volgens het convenant

Financiering bestrijding besmettelijke dierziekten 2015/2019 door de sectoren worden gedragen. Deze kosten worden door EZ (voor)gefinancierd.

Bijdragen aan agentschappen

In de brief over de NVWA van 27 mei 2016 van de Staatssecretaris van Economische Zaken aan de Tweede Kamer (Tweede Kamer, vergaderjaar 2015–2016, 33 835, nr. 33) is een meerjarige financiële dekking opgenomen onder de noemer «extra bijdrage aan NVWA (Miljoenennota 2017)». Een deel van deze bijdrage is afkomstig van VWS en wordt bij Najaarsnota aan het budget toegevoegd.

Het opdrachtenpakket van de RVO is uitgebreid met € 7 mln. De hogere kosten zijn het gevolg van opstartkosten en lagere lege-inkomsten van de Centrale Commissie Dierproeven (CCD) die bij RVO is ondergebracht, extra kosten vanwege het openstellen van interventieregelingen en de inrichtingskosten van het stelsel van fosfaatrechten. Deze laatste is gefinancierd uit de verlaging van het budget voor mestbeleid van het RIVM met € 5 mln.

Toelichting op de ontvangsten

Om de door de Europese Commissie opgelegde correcties te kunnen doen (zie toelichting op de subsidies, apurement), wordt een bedrag van € 65,3 mln uit de reserve apurement onttrokken. De geraamde onttrekking uit de begrotingsreserve visserij wordt met € 2 mln verlaagd. Per saldo vindt een mutatie van € 63,1 mln plaats. Daarnaast wordt een bedrag van € 8 mln gestort in de reserve apurement (zie toelichting onder «subsidies», begrotingsreserve apurement).

Toelichting op de begrotingsreserves

Begrotingsreserve Visserij

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	17.231
+ Geraamde storting	0
– Geraamde onttrekking	– 22
Stand (raming) per 31/12/2016	17.209

Begrotingsreserve Landbouw

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	24.872
+ Geraamde storting	0
+ overheveling reservering pelsdierhouderij van borgstellingsfaciliteit naar begrotingsreserve Landbouw	10.000
– Geraamde onttrekking	– 6.626
Stand (raming) per 31/12/2016	28.246

Begrotingsreserve Borgstellingsfaciliteit

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	22.162
+ Geraamde storting	3.161
– Geraamde onttrekking	– 5.000
– Overheveling reservering pelsdierhouderij van borgstellingsfaciliteit naar begrotingsreserve Landbouw	– 10.000

*Begrotingsreserve apurement***Bedragen x € 1.000**

Stand 1/1/2016	174.524
+ Geraamde storting	8.003
- Geraamde onttrekking	- 65.326
Stand (raming) per 31/12/2016	117.201

Budgettaire gevolgen van beleid,**Beleidsartikel 17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (Tweede supplettoire begroting)****Bedragen x € 1.000**

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e supplettoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	Stand 2 ^e supplettoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	842.665	840.000	20.843	- 9.796	851.047
UITGAVEN	796.001	793.336	20.843	- 9.738	804.441
Waarvan juridisch verplicht	100%	100%			100%
Leningen		0			0
Schatkistbankieren					
Bekostiging	761.219	759.187	21.302	- 5.599	774.890
WO-groen	176.986	177.017	5.848		182.865
HBO-groen	80.912	80.912	2.261		83.173
MBO-groen	165.447	165.447	4.626	425	170.498
Wachtgelden	13.977	13.977	447		14.424
VMBO-groen	321.163	320.925	8.979	- 6.000	323.904
Aequor	2.734	909	- 859	- 24	26
Subsidies	33.540	32.669	- 496	- 4.101	28.072
Aansturing collectieve ondersteuning					
School als Kenniscentrum	1.554	1.554	50	58	1.662
Kennisverspreiding en innovatie groen onderwijs	98	98	3		101
Aanvullende onderwijssubsidies	27.200	26.229	869	- 4.159	22.939
Ontwikkeling en beheer natuurkwaliteit	1.201	1.301	21		1.322
Educatie	3.487	3.487	- 1.439		2.048
Opdrachten		0			0
Kennisverspreidingsprojecten					
Bijdragen aan agentschappen	1.242	1.480	37	- 38	1.479
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	1.242	1.242	37	- 38	1.241
Dienst Uitvoering Onderwijs		238			238
ONTVANGSTEN	75	75			75

Toelichting op de verplichtingen en de uitgaven

De verlaging van uitgaven en verplichtingen met € 9,7 mln houdt onder meer verband met lagere leerlingenaantallen bij het groen onderwijs VMBO (€ 1,5 mln), met het hanteren van lagere prijzen per leerling conform de OCW systematiek (€ 4,5 mln) en met een verlaging van aanvullende onderwijssubsidies (€ 4,2 mln).

Toelichting op de interne begrotingsreserve schatkistbankieren

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	138
+ Geraamde storting	
– Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	138

Budgettaire gevolgen van beleid,

Beleidsartikel 18 Natuur en regio (Tweede supplettoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e supplettoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	Stand 2 ^e supplettoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	151.579	145.398	6.331	5.842	157.571
UITGAVEN	210.728	201.126	– 10.248	6.455	197.333
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	86%	86%			86%
Subsidies	49.987	47.517	– 11.862	4.676	40.331
Zuiderzeelijn	3.835	3.835			3.835
Cofinanciering EFRO, incl. ETS	29.590	29.420	– 11.734	– 2.714	14.972
Bijdrage aan ROM's	6.337	6.537	– 138	– 720	5.679
Pieken in de Delta	6.226	3.726		1.660	5.386
Programma Natuurlijk Ondernemen en Green Deals	1.098	1.098			1.098
Beheer Kroondomein	772	772			772
Regelingen Natuur (Burgereducatie, RDN, SBL, VNBL)	2.129	2.129	10	6.450	8.589
Leningen	29.175	28.175			28.175
Rente en aflossingen voor bestaande leningen (EHS & PNB)	29.175	28.175			28.175
Opdrachten	33.520	33.590	– 1.534	4.394	36.450
Onderzoeksmiddelen	460	460		– 250	210
NURG/Maaswerken	3.815	5.255			5.255
Mainport Rotterdam	7.410	7.410	51		7.461
Nationale parken		1.000			1.000
Programma Rijke Waddenzee	623	580			580
Programma Natuurlijk Ondernemen en Green Deals	4.035	3.935	– 195	538	4.278
Natuurvisie	7.220	5.357	– 1.163	241	4.435
Regiekosten regionale functie	886	800	– 65	– 122	613
Kaderrichtlijn Marine Strategie/Noordzee	569	429		– 131	298
Natura 2000	2.149	2.149		– 70	2.079
Monitoring	1.672	1.672			1.672
Internationale biodiversiteit	362	462	– 327	153	288
Caribisch Nederland	1.137	1.121	12	– 65	1.068
Overig	3.182	2.960	153	4.100	7.213
Bijdragen aan medeoverheden	22.355	16.616	– 150	– 9.679	6.787
Uitfinanciering Sterke Regio's en Nota Ruimte	10.664	5.914		– 1.133	4.781
Programmatische Aanpak Stikstof	2.507	1.518		– 1.518	0
Westerschelde	7.028	7.028		– 7.028	0
Caribisch Nederland	2.006	2.006			2.006
Decentralisatiemiddelen natuur	150	150	– 150		0
Bijdragen aan ZBO's/RWT's	25.947	26.147	661		26.808
Staatsbosbeheer	25.947	26.147	661		26.808
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	1.115	1.722			1,722
Diverse contributies	1.115	1,722			1,722
Bijdragen aan agentschappen	48.629	47.359	2.637	7.064	57.060
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	39.284	38.026	2.356	6.834	47.216
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	9.345	9.333	281	230	9.844

	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2016 (3)				
	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
ONTVANGSTEN	100.957	119.257	1.500	10.263	131.020
Landinrichtingsrente	42.161	42.161			42.161
Jachtakten	1.031	1.031			1.031
Verkoop gronden	50.000	57.800	1.500		59.300
Overige	7.765	18.265		10.263	28.528

Toelichting op de verplichtingen en uitgaven

Subsidies

De uitgaven vallen € 6,4 mln hoger uit door met name de afwikkeling van de uittreding van het Rijk uit het Recreatieschap Midden Delfland en de uitfinanciering van het project Pieken in de Delta. De verlaging met € 2,7 mln hangt samen met een budgetoverheveling naar het Ministerie van Financiën ten behoeve van de Auditdienst Rijk in het kader van de opdrachtverlening voor het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

Bijdragen aan medeoverheden

De verlaging van de uitgaven met € 8,1 mln hangt samen met een vertraging in de geraamde uitgaven van project natuurherstel Westerschelde en de overheveling van budget voor Sterke regio's naar een ander artikelonderdeel.

Bijdragen aan agentschappen

De verhoging van de uitgaven met € 7 mln hangt deels samen met een vertraging in de inregeling en uitvoering van het nieuwe subsidie stelsel voor Natuur en Landschap in opdracht van de provincies. De middelen die hiervoor in 2015 beschikbaar waren, maar niet tot uitgaven hebben geleid, leiden dit jaar alsnog tot uitgaven. Daarnaast zijn er middelen nodig voor werkzaamheden die voortkomen uit de Natuurbeschermingswet, die met het van kracht worden van de nieuwe Wet natuurbescherming komen te vervallen. Aangezien er bij de raming vanuit is gegaan, dat de wet op 1 januari 2016 van kracht zou zijn, was met deze kosten geen rekening meer gehouden.

Toelichting op de ontvangsten

De hogere ontvangsten van € 10,3 mln hangen samen de afrekening van de opdracht aan RVO van 2015 als gevolg van de vertraging in 2015 in de inregeling en uitvoering van het nieuwe subsidie stelsel voor Natuur en Landschap in opdracht van de provincies. Daarnaast bestaat deze uit bijdragen van derden voor het project Vierkant voor Werk (provincie Drenthe), het programma Rijke Waddenzee (Groningen en Rijkswaterstaat) en de evaluatie van het Natuurpact (provincies).

Budgettaire gevolgen van beleid,**Beleidsartikel 19 Toekomstfonds (Tweede suppletoire begroting)**

Bedragen x € 1.000

	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2016 (3)				
	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	158.184	304.330	1.774	154	306.258
UITGAVEN	164.741	324.100	- 73.274	154	250.980
Waarvan juridisch verplicht (percentage)					58%
Leningen	159.418	317.482	- 73.434	0	244.048
I MKB-FINANCIERING					
Volledig revolverend					
Dutch Venture Initiative/Fund of Funds	36.700	66.100	- 29.400		36.700
Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen		42.000	3.166		45.166
Gedeeltelijk revolverend					
Innovatiekrediet	41.025	59.653			59.653
Risicokapitaal (seed capital)	20.079	35.744			35.744
Vroege fasefinanciering	11.614	14.361	- 1.200		13.161
II INVESTERINGEN IN FUNDAMENTEEL EN TOEGEPAST ONDERZOEK	50.000	99.624	- 46.000		53.624
Met vermogensbehoud					
III Staatsobligaties Toekomstfonds					
Subsidies					
IV Reëel rendement voor onderzoek					
Bijdragen aan agentschappen	5.323	6.618	160	154	6.932
Bijdrage Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	5.323	6.618	160	154	6.932
ONTVANGSTEN	32.088	130.888	- 1.634	- 10.000	119.254
MKB-FINANCIERING BESTAND INSTRUMENTARIUM					
Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen		98.800	- 1.634	- 10.000	87.166
Fund of Funds (DVI I/Business Angels)					
Innovatiekredieten	25.388	25.388			25.388
Seed	6.700	6.700			6.700
MKB-FINANCIERING INCIDENTELE MIDDELEN					
Ontvangsten DVI II					
Ontvangsten fundamenteel en toegepast onderzoek					
<i>Renteontvangsten Toekomstfonds</i>					

Toelichting op de ontvangsten

Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (- € 10 mln). In tegenstelling tot de eerdere verwachting wordt € 10 mln dividend van de NOM niet in 2016, maar in 2017 ontvangen.

4. De niet-beleidsartikelen

Budgettaire gevolgen van beleid,

Beleidsartikel 40 Apparaat (Tweede suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoe- nennota	Overige mutaties 2e supple- toire begroting	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	380.243	368.485	38.603	9.078	416.166
UITGAVEN	380.243	368.485	38.603	9.078	416.166
Personele uitgaven	252.733	254.315	21.314	- 17.718	257.911
- waarvan eigen personeel	206.892	208.252	11.157	920	220.329
- waarvan externe inhuur	6.090	6.090	0	330	6.420
- waarvan overige personele uitgaven	39.751	39.973	10.157	- 18.968	31.162
Materiële uitgaven	127.510	114.170	17.289	26.796	158.255
- waarvan ICT ¹	7.065	7.065	- 100	0	6.965
- waarvan bijdrage aan SSO's (exclusief DICTU)	40.722	32.286	8.744	258	41.288
- waarvan SSO DICTU	35.251	36.123	4.485	16.094	56.702
- waarvan overige materiële uitgaven	44.472	38.696	4.160	10.444	53.300
ONTVANGSTEN	32.526	33.976	100	- 4.745	29.331

¹ Het totaal van de ICT-uitgaven van het kerndepartement en buitendiensten bestaan uit de ICT-uitgaven geraamd onder de post materiële uitgaven en de bijdrage aan de SSO DICTU.

Toelichting op de verplichtingen en de uitgaven

Personele uitgaven

De lagere personele uitgaven (€ 17,7 mln) houden voornamelijk verband met interne herschikkingen binnen het apparaatsbudget. Deze lagere uitgaven worden als dekking ingezet voor hogere materiële uitgaven op met name de bijdrage aan de agentschappen DICTU en RVO (zie toelichting onder «materiële uitgaven»). De dekking vanuit het onderdeel «overige personele uitgaven» komt onder andere uit het restant van de eindejaarsmarge 2015 die nog niet was toebedeeld (€ 15,5 mln).

Materiële uitgaven

De hogere bijdrage aan DICTU wordt veroorzaakt door een vertraging van het in productie nemen van de Cloud Infrastructuur (€ 7,5 mln), licenties voor Microsoft Office (€ 2,5 mln) en Oracle (€ 2,6 mln), hogere ICT-uitgaven (€ 4,2 mln) in verband met verlenging van werkplekcontracten met Capgemini en extra uitgaven aan hard- en software. De uitgaven van de licentie voor Oracle en het langer dan voorzien in beheer houden van werkplekken komen mede voort uit het langer in beheer moeten houden van de traditionele infrastructuur. Daarnaast is een opdracht voor het ondernemingsdossier aan DICTU gewijzigd waardoor de bijdrage aan DICTU met € 0,7 mln wordt verlaagd.

De hogere bijdrage op het onderdeel «overige materiële uitgaven» wordt voornamelijk veroorzaakt door kosten bij RVO gerelateerd aan ICT-investeringen en de restant frictiekosten van eerdere fusies (€ 11,1 mln). Daarnaast is op dit onderdeel sprake van een meevaller van circa € 0,7 mln.

Toelichting op de ontvangsten

De lagere ontvangsten worden voornamelijk veroorzaakt doordat geraamde retributie inkomsten bij SodM voor een bedrag van € 3 mln niet konden worden gerealiseerd. De grondslagen hiervoor zijn onderdeel van de nieuwe Mijnbouwwet (En de daaraan gekoppelde nieuwe Europese veiligheidsrichtlijn). Deze nieuwe mijnbouwwet was in 2016 nog niet aangenomen. Bij ACM kon in 2016 € 2,2 mln van de kosten van 2015 niet worden doorbelast, en waren de ontvangsten van fusiemeldingen € 1 mln lager dan geraamd vanwege een geringer aantal meldingen dan verwacht. Bij het CPB zijn de ontvangsten € 1,2 mln hoger dan begroot.

Budgettaire gevolgen van beleid,

Beleidsartikel 41 Nominaal en onvoorzien (Tweede suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2016 (3)				
	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoenennota (3)	Overige mutaties 2e suppletoire begroting (4)	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
VERPLICHTINGEN	0	97.983	- 97.983	0	0
UITGAVEN	0	97.983	- 97.983	0	0
41.10 Prijsbijstelling		8.108	- 8.108	0	0
41.20 Loonbijstelling		53.536	- 53.536	0	0
41.30 Onvoorzien		36.339	- 36.339	0	0
41.40 Nog te verdelen		0	0	0	0

Toelichting

Bij Najaarsnota hebben er geen mutaties op dit artikel plaatsgevonden.

5. De agentschappen

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

Exploitatieoverzicht baten-lastenagentschap NVWA Suppletoire begroting 2016 (Tweede suppletoire begroting),

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)
	Vastgestelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting	Totaal geraamd
Baten				
Omzet moederdepartement	125.425	16.003	3.668	145.096
Omzet overige departementen	78.813	3.528	- 732	81.609
Omzet derden	90.740	1.897	2.162	94.799
Rentebaten	50		- 50	0
Vrijval voorzieningen			379	379
Bijzondere baten	5.200	4.120	2.708	12.028
Totaal baten	300.228	25.548	8.135	333.911
Lasten				
Apparaatskosten	285.347	28.967	- 559	313.755
- Personele kosten	187.421	18.593	- 1.633	204.381
<i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>174.353</i>	<i>10.282</i>	<i>- 1.020</i>	<i>183.615</i>

Omschrijving	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)
	Vastgestelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting	Totaal geraamd
<i>Waarvan externe inhuur</i>	13.068	8.311	- 613	20.766
<i>Waarvan overige personele kosten</i>				
– Materiële kosten	97.926	10.374	1.074	109.374
<i>Waarvan apparaat ICT</i>				
<i>Waarvan bijdrage aan SSO's</i>	31.218	6.989	1.554	39.761
<i>Waarvan overige materiële kosten</i>	66.708	3.384	- 479	69.613
Rentelasten	320	- 32		288
Afschrijvingskosten	14.230	- 3.902	725	11.053
– Materieel	8.029	- 1.424	- 993	5.612
– Immaterieel	6.201	- 2.478	1.718	5.441
Overige lasten	500	0	5.112	5.612
– Dotaties voorzieningen	500	0	5.112	5.612
– Bijzondere lasten				
Totaal lasten	300.397	25.033	5.278	330.708
Saldo van baten en lasten	- 169	515	2.857	3.203

Toelichting op de baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 3,7 mln hoger dan begroot. Dit is ten dele het gevolg van aanvullend budget voor compensatie voor te lage facturabiliteit als gevolg van de reistijd-werkijd problematiek (€ 3,2 mln). Deze bijdrage vormt onderdeel van de maatregelen om te komen tot een financieel gezonde en toekomstbestendige NVWA (TK, 33 835, nr. 33). Voorts is looncompensatie 2016 (€ 2,2 mln) en aanvullende compensatie retributies kleine slaggers (€ 0,2 mln) verwerkt. Anderzijds is sprake van enige vertraging in de realisatie van doorgeschoven werkzaamheden 2015 (€ 1,5 mln) en wordt de bijdrage voor cliënt export (€ 0,4 mln) als balansmutatie verwerkt.

Omzet derden

De omzet derden is € 2,2 mln hoger dan begroot als gevolg van hogere retributieopbrengsten.

Rentebaten

Door het huidige rentetarief zijn geen rentebaten begroot.

Vrijval voorzieningen

Als gevolg van lagere claims valt € 0,4 mln vrij uit de voorziening claims, geschillen en rechtsgedingen.

Bijzondere baten

Door een aanvullende bijdrage van EZ ter compensatie van de hogere kosten van ICT-beheer (€ 2,1 mln), die onderdeel vormt van de maatregelen om te komen tot een financieel gezonde en toekomstbestendige NVWA (TK, 33 835, nr. 33), invoering van het masterplan huisvesting (€ 0,8 mln) en overige mutaties (- € 0,2 mln) zijn de bijzondere baten € 2,7 mln hoger dan begroot.

Toelichting op de lasten

Personele kosten

De personele kosten zijn € 1,6 mln lager dan begroot. De kosten van eigen personeel vallen € 1 mln lager uit door vertraagde invulling vacatures en de kosten van externe inhuur zijn € 0,6 mln lager dan begroot door minder inhuur voor beleidsondersteuning.

Materiële kosten

De materiële kosten zijn € 1,1 mln hoger dan begroot. De bijdrage aan SSO's neemt per saldo toe met € 1,6 mln door hogere kosten van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) (€ 1,7 mln) en lagere bijdrage ICT (€ 0,1 mln). De overige materiële kosten zijn € 0,5 mln lager dan begroot door aan de ene kant een hogere inzet van practitioners (€ 2 mln) en hogere overige huisvestingskosten (€ 0,1 mln) en aan de andere kant lagere overige specifieke kosten (€ 0,8 mln), overige algemene kosten (€ 1,7 mln) en bureaunkosten (€ 0,1 mln).

Afschrijvingskosten

De materiële afschrijvingskosten zijn € 1 mln lager dan begroot door uitstel van vervanging dienstauto's. Dit als gevolg van de duur van het besluitvormingstraject rond de rijksbrede aanbesteding van dienstauto's.

Als gevolg van de verdere ontwikkeling van het ICT-systeem «Blik op 2017» binnen het Plan van Aanpak NVWA (PvA) zijn de immateriële afschrijvingskosten € 1,7 mln hoger dan begroot.

Dotatie voorzieningen

De dotatie voorzieningen is € 5,1 mln hoger is dan begroot door € 0,1 mln hogere dotatie aan de voorziening claims, geschillen en rechtsgeding en € 5 mln voor de vorming van een voorziening transformatie NVWA 2020.

Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1)	(2)	(3)	(4)= (1)+(2)+(3)
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Mutaties 1e supplettoire begroting	Mutaties 2e supplettoire begroting	Totaal geraamd
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2016	35.346	33.799	0	69.145
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)				24.977
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)				- 11.530
2. Totaal operationele kasstroom	2.509	2.780	8.158	13.447
Totaal investeringen (-/-)	- 29.305	3.411	0	- 25.894
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	1.360		0	1.360
3. Totaal investeringskasstroom	- 27.945	3.411	0	- 24.534
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)			0	0
Eenmalige storting door het moederdepartement (+)			0	0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 12.447	1.061	- 3.065	- 14.451
Beroep op leenfaciliteit (+)	16.355	9.539	0	25.894
4. Totaal financieringskasstroom	3.908	10.599	- 3.065	11.443
5. Rekening-courant RHB 31 december 2016 (=1+2+3+4)	13.818	50.590	5.093	69.501

Operationele kasstroom

De operationele kasstroom is met name door de vorming van de voorziening transformatie NVWA 2020 en het verwachte positieve exploitatieresultaat € 8,2 mln hoger dan begroot.

Financieringskasstroom

De financieringskasstroom valt € 3,1 mln lager uit als gevolg van een vervroegde aflossing van leningen bij het Ministerie van Financiën.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl)

Exploitatieoverzicht baten-lastenagentschap RVO.nl Suppletoire begroting 2016 (Tweede suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting	Totaal geraamd
Baten				
Omzet moederdepartement				
Omzet overige departementen	110.126	6.889		117.015
Omzet derden	42.269		- 900	41.369
Rentebaten	10			10
Vrijval voorzieningen				
Bijzondere baten			10.515	10.515
Totaal baten	445.450	27.897	27.691	501.038
Lasten				
Apparaatskosten	432.347	27.897	27.691	487.935
- Personele kosten	244.988	15.725	7.693	268.406
<i>Waarvan eigen personeel</i>	204.247	13.155	6.436	223.838
<i>Waarvan externe inhuur</i>	35.545	2.570	1.257	39.372
<i>Waarvan overige personele kosten</i>	5.196			5.196
- Materiële kosten	187.359	12.172	19.998	219.529
<i>Waarvan apparaat ICT</i>				
<i>Waarvan bijdrage aan SSO's</i>	83.111	6.212	14.115	103.438
<i>Waarvan overige materiële kosten</i>	104.248	5.960	5.883	116.091
Rentelasten	66			66
Afschrijvingskosten	13.037			13.037
- Materieel	2.461			2.461
- Immaterieel				
Overige lasten	10.576			10.576
- Dotaties voorzieningen				
- Bijzondere lasten				
Totaal lasten	445.450	27.897	27.691	501.038
Saldo van baten en lasten	0	0	0	0

Toelichting op de baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement stijgt als gevolg van diverse bijdragen aan RVO voor:

- de (meerwerk)opdrachten van DG Agro & Natuur (€ 5,1 mln). Het betreft hier middelen ter dekking van de uitvoeringskosten van het fosfaatrechtenstelsel (€ 4 mln) en de Centrale Commissie Dierproeven (€ 1,1 mln);
- de (meerwerk)opdrachten van DG Bedrijfsleven en Innovatie (€ 2,5 mln). Het betreft hier middelen ter dekking van de uitvoeringskosten van de lopende en extra opdrachten waaronder de doorontwikkeling

- van de Berichtenbox voor bedrijven en de implementatie van eIDAS (Elektronische Identiteiten en Vertrouwensdiensten);
- de uitvoeringskosten van het Inkoop Uitvoering Centrum (IUC-EZ). Hiervoor wordt een meerbedrag van € 2,6 mln ontvangen;
 - de exploitatie van de Unit Omgevingskennis, die bij RVO.nl is ondergebracht. Hiermee is een bedrag van € 1,8 mln gemoeid. Deze unit geeft EZ, zijn organisaties en andere opdrachtgevers inzicht in wat er leeft bij stakeholders, politiek, media en samenleving;
 - het EZ-brede project elektronische Dienstverlening Uitvoering (eDU), dat door RVO wordt uitgevoerd met als doel het realiseren van een eenduidige, betrouwbare en veilige digitale klantinteractie voor ondernemend Nederland. Ten behoeve van de beheerskosten 2016 wordt een bedrag van € 2,5 mln ontvangen;
 - de overgekomen taken van de voormalige productschappen, die ICT kosten met zich meebrengen. Hiervoor wordt een bijdrage van € 3,6 mln ontvangen.

Omzet derden

Voor de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) wordt de bijdrage van de provincies geraamd op € 16,1 mln, € 0,9 mln lager dan de oorspronkelijk geraamde bijdrage.

Bijzondere baten

De mutatie bij bijzondere baten betreft bijdragen van het moederdepartement ter compensatie van:

- de gestegen ICT-infrastructuurkosten mede als gevolg van de uitbreiding van het takenpakket vanaf het moment van de oprichting van RVO (€ 4,9 mln);
- invoering van het masterplan huisvesting (vaste vierkante meterprijs) (€ 4,8 mln);
- (extra) huisvestingskosten (€ 0,8 mln).

Toelichting op de lasten

De hogere lasten van € 27,7 mln betreffen de uitvoeringskosten van de hierboven genoemde (toegevoegde) taken en hogere bedrijfsvoeringskosten (ICT en huisvesting). De uitvoeringskosten bestaan uit zowel personele als materiële kosten.

De bijdrage aan de SSO's DICTU en het Rijksvastgoedbedrijf stijgen met respectievelijk € 8,5 mln en € 5,6 mln.

Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1)	(2)	(3)	(4)= (1)+(2)+(3)
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting	Totaal geraamd
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2016	78.400	- 30.094		48.306
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)			2.900	2.900
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)			- 18.000	- 18.000
2. Totaal operationele kasstroom	3.037		- 15.100	- 12.063
Totaal investeringen (-/-)	- 9.950		- 5.000	- 14.950
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)				
3. Totaal investeringskasstroom	- 9.950		- 5.000	- 14.950
Enmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)				
Enmalige storting door het moederdepartement (+)				
Aflossingen op leningen (-/-)	- 2.000			- 2.000

Omschrijving	(1)	(2)	(3)	(4)= (1)+(2)+(3)
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Mutaties 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting	Totaal geraamd
Beroep op leenfaciliteit (+)		8.553		8.553
4. Totaal financieringskasstroom	- 2.000	8.553		6.553
5. Rekening-courant RHB 31 december 2016 (=1+2+3+4)	69.487	- 21.541	- 20.100	27.846

Operationele kasstroom

De mutatie van – € 18 mln betreft afrekeningen met opdrachtgevers over voorgaande jaren.

Investerings

Naast de investeringen ten behoeve van de uitvoering van regelingen is RVO.nl ook belast met de investeringen voor het gehele departement op het gebied van onder andere elektronische dienstverlening voor ondernemers. De uitgaven voor deze investeringen zijn geactualiseerd en verwerkt in dit kasstroomoverzicht.

6. Het Diergezondheidsfonds (DGF)

Budgettaire gevolgen van beleid,

Beleidsartikel Diergezondheidsfonds (Tweede suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting 2016 (3)				
	Stand vastgestelde begroting 2016 (1)	Stand 1 ^e suppletoire begroting 2016 (2)	Mutaties Miljoenennota	Overige mutaties 2e suppletoire begroting	Stand 2 ^e suppletoire begroting 2016 (4)=(2+3)
01 Bewaking en bestrijding van dierziekten en voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen					
Verplichtingen	30.620	43.980		- 8.802	35.178
Uitgaven	30.620	43.980		- 8.802	35.178
waarvan juridisch verplicht	63%	63%			63%
Beginsaldo		0			
Programma-uitgaven	30.620	43.980		- 8.802	35.178
Opdrachten	30.620	43.980		- 8.802	35.178
1. Bewaking van dierziekten	17.707	17.707		2.382	20.089
2. Bestrijding van dierziekten	12.553	25.913		- 12.317	13.596
3. Voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen	-	0			
4. Overig	360	360		1.133	1.493
Ontvangsten	30.620	43.980		- 10.599	33.381
Ontvangsten van EZ	10.486	10.486		1.767	12.253
Ontvangsten van EU o.a. salmonella bewaking en bestrijding	2.750	2.750		1.246	3.996
Ontvangsten van sector (bewaking)	9.799	9.799			9.799
Ontvangsten van sector (bestrijding)	7.585	7.585		- 252	7.333
Ontvangsten bestrijding		13.360		- 13.360	0

Toelichting op de uitgaven en de ontvangsten

Bij eerste suppletoire begroting 2016 is de raming voor uitgaven en ontvangsten met € 13,4 mln verhoogd vanwege toevoeging van het positieve eindsaldo 2015 Diergezondheidsfonds. De raming voor zowel uitgaven als ontvangsten kwam daarmee op € 44,0 mln.

Bij tweede suppletoire begroting worden de uitgaven- en ontvangstenraming geactualiseerd. Gezien de actuele inzichten voor uitgaven voor bestrijding en bewaking leidt dit tot een verlaging met € 8,8 mln die resulteert in een raming van € 35,2 mln. De ontvangsten van het Diergezondheidsfonds worden verlaagd met € 10,6 mln tot een raming van € 33,4 mln. Per saldo wordt er als gevolg van deze mutaties voor € 1,8 mln ingeteerd op het saldo van het Diergezondheidsfonds, dat uitgaande van de stand bij 2^e suppletoire begroting € 11,6 mln bedraagt (€ 13,4 mln minus € 1,8 mln).